

Frukostseminarium om solidaritetsförklaringen

Andreas Ekengren från UD och Stefan Ring från Allmänna Försvarsföreningen höll var sitt anförande vid Folk och Försvars frukostseminarium onsdagen 3 mars.

Seminarier går att titta på via web-tv på Folk och Försvars hemsida <http://www.folkochforsvar.se/index.php/videoarkiv>.

Nedan följer den text som Stefan Ring presenterade.

Solidaritetsförklaringen

Det är ingen tvekan om att solidaritetsförklaringen har ett brett stöd i riksdagen. Även om det skulle bli ett regeringsskifte så verkar det som att synen på denna politiska deklaration inte kommer att ändras. Ändå uppfattar jag att det finns rätt stora skillnader i vad denna solidaritetsförklaring egentligen innebär och hur den ska omsättas i praktiken. Jag ska nu ge min tolkning av hur olika synsätt på solidaritet kan förklaras.

Begreppet solidaritet är inget nytt i svensk säkerhetspolitik. Under hela efterkrigstiden var en av grundstenarna i svensk utrikespolitik solidariteten till förtyckta människor, särskilt i den så kallade "tredje världen". Ett av skälen till den svenska neutraliteten var att skapa handlingsfrihet att själv, på egen hand, kunna bestämma hur denna solidaritet skulle manifesteras och vart den skulle riktas.

Solidaritet i denna tolkning är enkelriktad. Solidariteten bygger på att den som har, i detta fall Sverige, ger till den som inte har. Det finns med andra ord en självuppoffrande gest i denna form av svensk solidaritet, men samtidigt är det tydligt att det sker på våra villkor. Det är vi som bestämmer hur solidariteten ska tolkas och utformas. Den svenska politiska handlingsfriheten får inte åsidosättas, återigen en koppling tillbaka till valet av neutralitet. Uppfattningen att det är endast svenskar som vet hur svenska intressen kan tillgodoses och att detta bäst uppnås på egen hand, har spelat en central roll i den svenska självbilden under lång tid.

Nu är detta inte något unikt svenskt. Jag skulle vilja påstå att detta är ett genomgående drag bland alla världens folk. Något som är ett ständigt återkommande problem i EU-samarbetet.

Ändå finns det en skillnad mellan Sverige och många andra stater i Europa som är baserad på våra historiska upplevelser under 1900-talet och då särskilt vad som hände under det andra

världskriget. Många av de europeiska staterna drabbades av krigshandlingar och ockupation, trots att de var uttalade neutrala. I denna virvelstorm lyckades Sverige undvika detta öde. Detta ledde fram till helt olika analyser. De länder som drabbats av kriget och inte hamnade bakom järnridån valde att gå med i Nato eftersom de insåg att de inte klarade sig på egen hand och att omvärldens solidaritet inte var självklar. Undantagen Österrike och Finland, hade knappast politiskt handlingsutrymme, för att kunna göra ett sådant val, även om de velat.

I Sverige gjordes däremot analysen, att orsaken till att landet höll sig utanför kriget i första hand berodde på en skicklig neutralitetspolitik. Det centrala i denna analys blev med andra ord att den egna handlingsfriheten är viktigare än omvärldens solidaritet.

Under debatten om solidaritetsförklaringen vid Folk och Försvars rikskonferens i Sälen, blev det tydligt att det, något förenklat, fanns två grupper med skilda ståndpunkter. Den ena hävdade att den svenska solidaritetsförklaringen och för den skull även artikel 42.7 i Lissabonfördraget, inte påverkade svensk, politisk handlingsfrihet. Den andra menade att solidaritetsförklaringen självklart påverkar handlingsutrymmet för svenska politiker i framtiden.

Min tolkning är att den första gruppens uppfattning tar sin utgångspunkt från dels den svenska uppfattningen om att solidaritet i första hand är något vi ger till andra, dels att svenska intressen bäst tillgodoses genom att svensk handlingsfrihet bevaras i så hög grad som möjligt. Detta förhållningssätt utesluter inte en medvetenhet om att det är viktigt att ställa upp för andra. Det svenska deltagandet i internationella operationer och ansvaret för en av EU:s snabbinsatsstyrkor är exempel på detta. Det centrala i detta agerande är dock fokuserat mot att få ett politiskt inflytande i de processer som sker i EU, inte i första hand för att säkerställa ett stöd från omvärlden vid ett försämrat omvärldsläge.

Den andra gruppen, som hävdar att solidaritetsförklaringen innebär en begränsning av svensk handlingsfrihet har en något annan tolkning. De menar att solidaritet är lika mycket en fråga om att ge som att få och att problemet med begreppet solidaritet inte enbart är den egna viljan att vara solidarisk mot andra utan den största svårigheten snarare är att få andra att ställa upp när vi behöver hjälp.

Ni som lyssnade på Karl-Heinz Kampf från Nato Defence College vid seminariet om solidaritet i höstas, kommer kanske ihåg hans tolkning av artikel 5 i Washingtonfördraget. I princip, menade Kampf, skulle det räcka med att skicka ett kondoleansbrev för att uppfylla de politiska kraven i artikel 5. Det var inte den politiska överenskommelsen som i första hand skapade trygghet för det västtyska folket under det kalla kriget, enligt Kampf, utan närvaron av militära förband från Natos medlemsstater. En trovärdig ömsesidig solidaritet kräver med andra ord praktiska förberedelser enligt denna analys. Konkreta åtgärder som tydligt visar att jag är beredd att ställa upp, inte minst genom att min handlingsfrihet är kopplad till dessa åtgärder.

Kärnan i de två förhållningssätt som jag här har redovisat, menar jag ligger i att den förstnämnda gruppen i första hand ser solidaritetsförklaringen som en deklARATION till omvärlden att Sverige kommer att ställa upp, men med brasklappen att ett sådant beslut helt kommer att ske på svenska villkor. Nödvändigheten att få stöd från andra stater sätts däremot inte i första rummet. Risken för att detta kommer att behövas, bedöms vara försumbar under överskådlig tid just nu. Eftersom en strävan efter ömsesidighet också innebär att den egna politiska handlingsfriheten till del måste uppges, blir valet enkelt. Den egna handlingsfriheten är viktigare än ömsesidigheten. Denna grupp betonar den politiska dimensionen i solidaritetsförklaringen och de ”mjuka” fördelar som kan erhållas. Solidaritetsförklaringens viktigaste uppgift är att ge fördelar i den just nu pågående politiska processen. Vad som händer i en osäker framtid får vi ta ställning till då.

Förespråkarna för det sistnämnda förhållningssättet, menar istället att en solidaritetsförklaring som inte också behandlar ömsesidigheten blir i praktiken helt utan egentligt innehåll. Talet om att vi förväntar oss hjälp från andra blir i denna förklaringsmodell helt meningslös. Utan praktiska förberedelser eller konkreta åtgärder som visar på att vi verkligen är beredda att stödja andra, är det en utopi att tro att de ska komma till vår hjälp. Denna grupp ser också de politiska fördelarna i den aktuella politiska situationen, men de lägger en ännu större fokus på det de borde vara det viktigaste syftet med solidaritetsförklaringen. Nämligen att så långt möjligt säkerställa att det redan idag uppstår en ömsesidig solidaritet som kommer att hålla även om det säkerhetspolitiska läget skulle förändras.

Sedan har jag även hört en tredje förklaring där stödet till solidaritetsförklaringen i första hand skulle bero på att denna politiska manifestation är ett steg i rätt riktning från neutralitet och

alliansfrihet. Motivet i detta fall skulle med andra ord i första hand vara att bidra till att förändra tänkesättet hos det svenska folket. I detta fall skulle solidaritetsförklaringens viktigaste insats vara riktad mot ”invärtes bruk”.

Därmed avslutar jag min analys av det svenska förhållningssättet till solidaritetsförklaringen.